

Právní stanovisko

Níže uvedený text je právním stanoviskem, které s úctou předkládají a vypracovávají konzulové Protiválečného výboru a ruské diaspory v České republice k zařazení sněmovního tisku č. 727 do zákona č. 65/2022 hovorově nazývaného „Lex Ukrajina“, konkrétně k usnesení o zařazení § 7x a 7y, jak navrhl Výbor pro bezpečnost dne 6. září 2024.

Cílem je zdůraznit omezení usnesení, veškeré možné právní komplikace z něj vyplývající, jakož i vysvětlit postup vzdání se občanství Ruské federace a komplikace s tím spojené.

Stanovisko je pravdivé v době jeho zveřejnění a je společným dílem osob, kterých se přímo týká, i nezávislých právních expertů. Pokud by se kdykoli změnila skutečnosti důležité pro toto stanovisko, zavazují se autoři stanovisko změnit a rovněž neprodleně informovat adresáty, kterým je určeno.

Toto právní stanovisko má následující strukturu:

1. Shrnutí faktů;
2. Právní analýza;
3. Shrnutí postupu vzdání se občanství Ruské federace a právní komentář;
4. Test souladu pozměňovacího návrhu se stávající ústavou;
5. Závěr;
6. Přílohy.

ČÁST 1 – SHRNUTÍ FAKTŮ

Krátce po vypuknutí války na Ukrajině přijala Česká republika velké množství ukrajinských uprchlíků. Vzhledem k existenci silné ukrajinské komunity i geografické blízkosti hledaly v České republice útočiště statisíce Ukrajinců.

V reakci na příliv uprchlíků přijal Parlament ČR zákon č. 65/2022 Sb. o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí ozbrojených sil Ruské federace (dále jen „**Zákon**“).¹ Zákon je všeobecně známý pod lidovým názvem „Lex Ukrajina“.

Zákon byl několikrát novelizován, a to i v souvislosti s rozhodnutím EU o poskytnutí dočasné ochrany ukrajinským uprchlíkům.² V současné době Zákon upravuje následující záležitosti (viz § 1 Zákona):

- (a) podmínky udělování dočasné ochrany občanům Ukrajiny v návaznosti na rozhodnutí Rady (EU) 2022/382,*
- (b) poskytování ubytování a souvisejících služeb osobám s udělenou dočasnou ochranou;*
- (c) asistovaný dobrovolný návrat;*
- (d) zvláštní pravidla pro poskytování zdravotních služeb; a*
- (e) evidenci vozidel se státní poznávací značkou Ukrajiny.*

Zákon se nezabývá žádnými záležitostmi týkajícími se ruských občanů. Opatření, jejichž cílem je omezit ruské občany v souvislosti s válkou na Ukrajině (např. zavedení národního sankčního seznamu, zákaz vydávání víz ruským občanům atd.), jsou řešena jinými zákony nebo legislativními nástroji.

Dne 12. června 2024 předala vláda ČR Poslanecké sněmovně (dolní komoře Parlamentu ČR) legislativní návrh zákona, kterým se mění zákon o pobytu cizinců, který má zavést další změny zákona. Návrh je evidován jako sněmovní tisk č. 727 (dále jen „**Návrh**“).³

Návrh přináší řadu technických změn stávajících záležitostí. Kromě toho rozšiřuje oblast působnosti zákona a stanoví nové „zvláštní dlouhodobé povolení“ pro ukrajinské uprchlíky, které jim umožní asimilovat se jako standardní přistěhovalci.

První čtení návrhu proběhlo 25. června 2024 a byl přikázán příslušným parlamentním výborům.

Dne 6. září 2024 přijal Výbor pro bezpečnost usnesení, kterým (i) doporučil Návrh ke schválení a (ii) navrhl pozměňovací návrh omezující možnost ruských státních příslušníků získat dvojí česko-ruské občanství (podle obecného pravidla české právo umožňuje každému mít dvě a více

¹ Aktuální konsolidovanou verzi (v češtině) si můžete prohlédnout např. zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2022-65>

² Viz prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví existence hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES a kterým se zavádí dočasná ochrana.

³ Veškeré relevantní podklady k návrhu Poslanecké sněmovny jsou k dispozici zde: https://www.psp.cz/sqw/historie_sqw?o=9&t=727

občanství) (dále jen „**Pozměňovací návrh**“). Anglický překlad usnesení Výboru pro bezpečnost je uveden v Příloze č. 1 tohoto dokumentu.

Podle Pozměňovacího návrhu se do Zákona vkládá nový § 7x, podle kterého lze udělit státní občanství České republiky ruskému státnímu občanovi pouze za podmínky, že se žadatel vzdal státního občanství Ruské federace.

Pro tuto podmínku je stanoven pouze omezený počet výjimek, a to pro

- (i) držitele azylu;
- (ii) podle § 16 zákona o státním občanství České republiky (udělení státního občanství za zásluhy o vědu, vzdělání, kulturu nebo sport) a
- (iii) podle § 28 zákona o státním občanství České republiky (udělení státního občanství dítěti, jehož matka není státní občankou České republiky, přičemž ona a státní občan České republiky muž učiní společné prohlášení, že je otcem dítěte).

Tento seznam výjimek je konečný. Lze konstatovat, že tyto výjimky mají velmi malý prostor pro uplatnění a těch, kteří je budou moci využít, bude velmi omezený počet, a to bez ohledu na počet let strávených v České republice, úroveň jejich ekonomického, sociálního či rodinného začlenění do společnosti, jejich politické názory či dokonce aktivity proti ruskému režimu.

Například Česká republika je ve své azylové politice velmi přísná. Například v roce 2023 české úřady udělily azyl pouze v 8 případech ze 108 případů týkajících se ruských státních příslušníků.⁴ V souladu s tím je počet žadatelů o azyl, kteří v praxi získají české občanství, extrémně nízký – za posledních pět let (2019-2023) to bylo 8 osob. Stejně tak je velmi malý počet osob, které získají občanství za zásluhy – přibližně 10 osob (z celého světa, nejen z Ruska) ročně.

Navíc § 7y stanoví, že návrhy na udělení českého státního občanství by se vůbec neprojednávaly a příslušná řízení by se přerušila až do uplynutí lhůty dle § 2 Zákona. Výjimky z pravidla stanoveného v § 7y jsou stejné jako v případě § 7x.

⁴ Oficiální statistické údaje naleznete na stránkách Ministerstva vnitra ČR zde: <https://www.mvcr.cz/clanek/souhrnna-zprava-o-mezinarodni-ochrane-za-rok-2023.aspx>

ČÁST 2 – PRÁVNÍ ANALÝZA

Dovolujeme si tvrdit, že Pozměňovací návrh lze považovat za pochybný v několika ohledech, a že bude mít prospěch z vyčerpávající právní analýzy.

Podle našeho odborného názoru byly Pozměňovací návrhy v několika případech připraveny v rozporu s Legislativními pravidly vlády (dále jen „**Legislativní pravidla**“).⁵

1. Pozměňovací návrh je „legislativním přílepem“⁶

Za prvé je Pozměňovací návrh v rozporu s čl. 39 odst. 4 Legislativních pravidel, podle něhož „*[t]en samý právní předpis, včetně právního předpisu, kterým se mění jiný právní předpis, nemůže upravovat různé věci, které spolu bezprostředně nesouvisejí*“.

Jak již bylo uvedeno výše, Zákon vždy řešil pouze záležitosti týkající se ukrajinských uprchlíků, jako jsou pravidla dočasné ochrany, poskytování různých služeb těmto osobám nebo registrace vozidel, která přivezli z Ukrajiny do České republiky.

Návrh, tak jak jej připravilo Ministerstvo vnitra, neměl ambici rozšířit aplikační působnost Zákona. Stanovil pouze některé nezbytné technické změny a zavedl nový systém povolování dlouhodobých pobytů pro ukrajinské uprchlíky.

Zákon ani Návrh nikdy neupravovaly otázky spojené s občanstvím a/nebo právním postavením ruských občanů pobývajících v České republice. Například od roku 2022 existuje pravidlo zakazující českým konzulátům přijímat žádosti o víza od občanů Ruské federace nebo Běloruska – toto pravidlo však nikdy nebylo obsaženo v Zákoně, ale upraveno jinými předpisy – nyní nařízením vlády č. 55/2024 Sb.⁷

Pokud bude Pozměňovací návrh přijat a stane se součástí českého právního řádu, vzniknou vážné pochybnosti o souladu postupu jeho přijetí. Výbor pro bezpečnost navrhl Pozměňovací návrh v podstatě ve zcela jiné věci, která s původním zněním Návrhu měla jen málo společného. V důsledku toho předkladatelé přeskočili první čtení v Poslanecké sněmovně a neumožnili vládě (konkrétně Legislativní radě vlády), aby k této věci zaujala stanovisko.

Použitelný je v tomto případě nálezný Ústavního soudu ČR **Pl. ÚS 77/06**, v němž Ústavní soud posuzoval soulad novely zákona o zániku Fondu národního majetku, která se tímto fondem vůbec nezabývala, ale stanovila změny zákona o bankách týkající se Fondu pojištění vkladů. Ústavní soud novelu zrušil s následujícím odůvodněním:

⁵ Úplné znění viz zde: <https://vlada.gov.cz/assets/jednani-vlady/legislativni-pravidla/Legislativni-pravidla-vlady-s-prilohami-platna-od-1--unora-2023.pdf>

⁶ Vysvětlení tohoto pojmu viz např. zde: [https://en.wikipedia.org/wiki/Rider_\(legislation\)#PL_ÚS_77/06:_Legislative_Riders](https://en.wikipedia.org/wiki/Rider_(legislation)#PL_ÚS_77/06:_Legislative_Riders)

⁷ Viz zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-55>

*„Ústava vyžaduje, aby ustanovení, která umožňují předkládat pozměňovací návrhy k legislativnímu návrhu, byla vykládána pouze tak, že tyto pozměňovací návrhy skutečně mění předmětnou právní úpravu. To znamená, že v souladu s požadavky tzv. pravidla úzkého vztahu, podle něhož se pozměňovací návrh musí týkat téhož předmětu, který je projednáván, nesmí příslušný pozměňovací návrh vykročit z omezeného prostoru vymezeného pro pozměňovací návrhy tím, že by nadměrně přesahoval předmět legislativního návrhu. To je podle názoru Ústavního soudu v souladu se správným výkladem počátku § 63 odst. 1 zákona č. 90/1995 Sb. o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.⁸ Tento požadavek nebyl podle názoru Ústavního soudu naplněn. Tím došlo k porušení pravidel dělby moci s důsledky pro principy tvorby harmonického, jasného a předvídatelného práva, které Ústavní soud spojil s atributy demokratického právního státu a pravidel právního řádu, **obcházením pravidel zákonodárné iniciativy podle čl. 2 odst. 1 Listiny. 41 Ústavy České republiky a porušení práva vlády vyjádřit se k návrhu podle čl. 44 Ústavy České republiky***

Po zvážení obsahu a účelu původního návrhu i příslušné novely dospěl Ústavní soud k závěru, že obsah a účel obou návrhů se zásadně liší. Již z tohoto důvodu bylo nutné konstatovat, že pozměňovací návrh vykročil z omezeného prostoru vymezeného pro pozměňovací návrhy. Jinými slovy, jednalo se o novelu snad jen ve formálním smyslu, nikoli však věcně.

***V materiálním právním státě nelze zákon (ve formálním smyslu) považovat za pouhého nositele různých změn provedených v celém právním systému.** Naopak, materiálně chápaný právní stav vyžaduje, aby akt byl předvídatelným a konzistentním pramenem práva, a to jak ve své formě, tak ve svém obsahu.“*

S ohledem na výše uvedené lze důvodně namítat, že Pozměňovací návrh k Návrhu nemůže být přijat (a pokud bude přijat, musí být Ústavním soudem zrušen), neboť jak Zákon, tak Návrh se týkají postavení ukrajinských uprchlíků. Neřeší otázky nabývání českého státního občanství ani právního postavení Rusů.

Jediná souvislost, kterou tyto záležitosti mají, je, že ukrajinští uprchlíci a Rusové dlouhodobě pobývající v České republice a žádající o udělení státního občanství jsou státními příslušníky obou stran ukrajinského konfliktu. To však sotva stačí, aby byly splněny požadavky stanovené Ústavním soudem.

Jak bylo uvedeno v nálezů výše, pokud mají členové Výboru pro bezpečnost ambici takový návrh předložit, **mohou jej kdykoli předložit jako samostatný legislativní návrh.** Takový postup umožní (i) Poslanecké sněmovně, aby o této věci proběhlo první čtení, a (ii) vládě, aby se k takovému návrhu vyjádřila.

Za zmínku stojí, že skutečnost, že Pozměňovací návrh je legislativním doplňkem, **výslovně potvrdil pan Martin Exner, zástupce zpravodaje Výboru pro bezpečnost,** v jednom ze svých

⁸ § 63 odst. 1 jednacího řádu Poslanecké sněmovny: „Poslanec může předkládat návrhy k projednávání věci. **Musí se týkat konkrétní otázky projednávání věci** a musí z nich být zřejmé, o čem má Sněmovna rozhodnout.“

veřejných vystoupení. V politické debatě s opoziční političkou paní Gabrielou Svárovskou (Strana zelených), která se konala ve veřejnoprávním Českém rozhlasu Plus dne 2. října 2024⁹, uvedl následující: „No, protože je to samozřejmě otázka času, tak jsme hledali určitý nosič, který by to unesl, a já si úplně nemyslím, že je to legislativní přílepek, protože ten zákon se jmenuje 'o několika opatřeních v souvislosti s vojenským konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí ozbrojených sil Ruské federace'. A, no, a toto je jedno z opatření, takže jsme využili toho, že tento zákon bude schválen a předložili jsme ho jako pozměňovací návrh. A samozřejmě, kdyby to bylo předloženo samostatně, tak je každému, kdo zná parlamentní procedury, jasné, že by to klidně mohlo trvat šest nebo devět měsíců.“

Takový výklad je zjevně absurdní z několika důvodů. Za prvé, nedostatek času nemůže ospravedlnit obcházení parlamentního postupu. Jednací řád Poslanecké sněmovny stanoví zvláštní režim legislativní nouze pro mimořádné situace, kdy může být ohrožena bezpečnost státu nebo jiné hodnoty, v nichž nelze legislativní návrhy přijmout ve zrychleném režimu.¹⁰ Za druhé, takový výklad otevírá cestu k provedení řady dalších změn, které obcházejí standardní legislativní proces. Takto by mohly být potenciálně bez řádného legislativního procesu změněny imigrační zákony, předpisy ozbrojených sil ČR, pravidla pro zadávání veřejných zakázek v rámci vojenských tendrů, energetické předpisy, zákony o krizovém řízení, státní rozpočet a celá řada dalších zákonů, které jsou prezentovány jako další opatření v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na Ukrajině.

2. Neomezená platnost § 7y

V § 7x Pozměňovacího návrhu je nově stanoveno, že státní občanství České republiky lze udělit občanovi Ruské federace pouze za podmínky, že se žadatel vzdal státního občanství Ruské federace.

Zjednodušeně řečeno, nezakazuje občanům Ruské federace nabýt české státní občanství, ale pouze za podmínky, že se vzdají ruského občanství a doloží to.

V § 7y Pozměňovací návrh zavádí pravidlo, že pokud občan Ruské federace podá žádost o udělení státního občanství České republiky, řízení se po doručení žádosti Ministerstvu vnitra zastaví, jinými slovy, ministerstvo se jí nebude vůbec zabývat. Zároveň se stanoví, že řízení bude pokračovat, jakmile § 2 Zákona pozbude platnosti. Podle stávajícího znění Zákona skončí platnost § 2 dne 31. března 2025, tj. v den, kdy skončí platnost dočasné ochrany ukrajinských uprchlíků.¹¹

V obou pozměňovacích návrzích vidíme následující logiku:

- Dočasná ochrana ukrajinských uprchlíků zůstane v platnosti nejméně do konce aktivní fáze ukrajinské války; a

⁹ Viz odkaz zde: <https://plus.rozhlas.cz/cesky-pas-vymenou-za-rusky-neni-diskriminace-tvrdi-stan-tento-navrh-problem-9324914>

¹⁰ Viz § 99 a násl. jednacího řádu Poslanecké sněmovny, dostupné např. zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-90#f1609383>

¹¹ Pravděpodobně však bude ze strany orgánů EU prodlouženo.

- Dokud bude pokračovat aktivní fáze ukrajinské války, bude (ať už z jakéhokoli – zatím nevysvětleného – důvodu) bezpečnostní riziko udělovat občanství dlouhodobě žijícím Rusům v České republice; a
- Po skončení aktivní fáze ukrajinské války bude možné začít projednávat žádosti o udělení občanství, ale vzhledem k tomu, že ruský režim je jasným agresorem, budou se muset ruští žadatelé za trest rozhodnout mezi občanstvími a nebudou moci mít obě.

Výše uvedenou logiku zakládáme na veřejných prohlášeních Martina Exnera, který opakovaně uvedl, že navrhuje časově omezené opatření. Toto tvrzení však považujeme za neopodstatněné.

Zaprvé, požadavek na vzdání se ruského občanství před nabytím českého není nijak omezen a není z něj patrná snaha omezit jej určitým časovým obdobím (viz § 7x).

Za druhé, § 7y rovněž zůstává v platnosti po neomezenou dobu, což se jeví jako legislativní nedopatření.

V § 7y odst. 2 se stanoví, že řízení o žádosti o udělení státního občanství České republiky ruskému státnímu občanovi (dříve přerušené podle § 7y odst. 1) bude pokračovat dnem následujícím po dni skončení platnosti § 2 zákona, přičemž se vychází z dosavadního ustanovení § 9 odst. 2 Zákona,¹² podle něhož doba platnosti § 2 Zákona končí dnem 31. března 2025.

Nebylo však vzato v úvahu, že jednou ze změn, které Pozměňovací návrh jako celek přináší, je zrušení § 9 odst. 2, čímž se Zákon stává platným a účinným jako celek po neomezenou dobu. V důsledku toho není nijak omezena ani účinnost § 2 a řízení o udělení českého státního občanství ruským občanům nebude projednáváno *ad infinitum*.

3. Věcné námitky

Domníváme se, že Pozměňovací návrh je v přímém rozporu s Ústavou České republiky nejen z formálních důvodů, ale zejména z věcného hlediska.

Ruští občané, kteří žádají o udělení českého občanství, jsou osoby, které mají v České republice trvalý pobyt po dobu cca 10 let, jak vyplývá z české legislativy.¹³ Existuje jen velmi málo zkratk k získání českého občanství; např. neexistuje možnost získat povolení k pobytu nebo občanství ve zrychleném projednání věci na základě peněžní investice v České republice. Česká republika se navíc rozhodla od března 2022 přestat vydávat víza Rusům a Bělorusům; proto nebyl zaznamenán žádný nebo jen velmi malý příliv nových Rusů do České republiky.

Česká republika má již nyní přísné podmínky pro udělení občanství. Na udělení českého občanství **není právní nárok** (§ 12 zákona o státním občanství České republiky) a možnosti odvolání nebo soudního přezkumu zamítavého rozhodnutí jsou omezené. Žadatelé jsou posuzováni velmi přísně

¹² § 9 odst. 2: „Ustanovení § 1 až 5a odst. 1, § 5a odst. 3 až 10 a § 6 odst. 14 až 8 pozbývají platnosti dnem 31. března 2025.

¹³ Podrobněji viz § 14 zákona o státním občanství České republiky.

a obvyklá lhůta pro projednání žádosti je cca 1,5 roku.¹⁴ Podle § 22 odst. 3 zákona o státním občanství České republiky je povinnou součástí řízení čistý trestní rejstřík a kladné vyjádření Policie ČR a zpravodajských služeb ČR.

Občané Ruské federace, kteří žádají o udělení českého občanství, jsou tedy osoby, které žijí v České republice delší dobu a chtějí získat stejná práva jako ostatní fyzické osoby. Mnozí z nich se potýkají s problémy souvisejícími s jejich občanstvím, např. se soustavně objevují problémy s regulovanými subjekty, jako jsou banky, neboť ty pravidelně ruší bankovní účty patřící ruským občanům nebo s nimi spojené s odkazem na AML předpisy. Mladí ruští sportovci, kteří usilují o získání českého občanství za účelem pokračování v kariéře – nemohou reprezentovat ani Českou republiku (pro nedostatek občanství), ani Rusko (pro vyloučení Ruska).

I když odhlédneme od výše zmíněné úpravy v § 7y, která zakazuje nejen dvojí občanství, ale i celkové posuzování návrhů, způsobuje Pozměňovací návrh

- **neodůvodněnou nerovnost mezi ruskými občany pobývajícími v České republice a ostatními cizinci v České republice; a**
- **neodůvodněnou nerovnost mezi kategoriemi osob, které chtějí získat dvojí česko-ruské občanství.**

4. Diskriminace, nerovnost

V návaznosti na výše uvedené uvádíme, že Pozměňovací návrh je neodůvodněnou diskriminací občanů Ruské federace, což je v příkrém rozporu s občany jiných zemí, kteří mohou získat občanství bez jakéhokoli omezení.

Podle čl. 1 Listiny základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb., dále jen „**Listina**“) jsou lidé svobodní a rovni v právech.

Podle čl. 3 odst. 1 Listiny: „**Základní práva a svobody jsou zaručeny každému bez ohledu na pohlaví, rasu, barvu pleti, jazyk, víru a náboženství, politické či jiné smýšlení, národní nebo sociální původ, národnost, etnickou příslušnost, majetek, rodinné nebo jiné postavení.**“ Dále podle čl. 42 odst. 2 Listiny: „*Cizinci požívají v České a Slovenské Federativní Republice lidských práv a základních svobod zaručených Listinou, pokud nejsou výslovně zaručeny občanům.*“

Podotýkáme, že Pozměňovací návrh bude rovněž představovat porušení zaručených práv a svobod, neboť přímo diskriminuje ruskou národnost a etnikum, čímž ruskou národnost výrazně znevýhodňuje oproti jiným národnostem, pokud jde o svobodu získání českého občanství.

¹⁴ Zákonná lhůta 180 dnů podle § 23 odst. 1 zákona o státním občanství České republiky je ze strany Ministerstva vnitra neustále ignorována.

Ačkoliv občanství není výslovně uvedeno v seznamu znaků, u nichž je diskriminace zakázána,¹⁵ **může být za určitých okolností občanství také jedním z osobních znaků, u nichž není diskriminace povolena.** Podle judikatury českého Ústavního soudu nebo Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) není výčet těchto charakteristik vyčerpávající, což je vyjádřeno na konci věty („jiné postavení“).

Viz např. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3271/13, které definuje „jiné postavení“ tak, že se musí „**týkat jakýchkoli osobních charakteristik, které zpravidla nelze ovlivnit (např. pohlaví, rasa), nebo musí jít o důvody založené na osobní volbě odrážející osobní vlastnosti každého z nás, jako je náboženství nebo politické názory.**“. Vzhledem k tomu, že každý člověk se rodí s určitým občanstvím a změna občanství je obvykle podmíněna splněním řady kritérií (včetně velmi dlouhé doby pobytu na území země, jejíž občanství má být získáno), lze občanství považovat za „jiné postavení“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 Listiny.

Ilustrativní jsou např. závěry Nejvyššího správního soudu ve věci sp. zn. **2 As 43/2018**:¹⁶

[23] V rozsudku č. j. 2 As 338/2016-27 Nejvyšší správní soud poukázal na právní úpravu, která stanoví státní občanství jako jeden z diskriminačních důvodů (zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění účinném od 29. 7. 2017, a zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, ve znění účinném od 20. 7. 2017), ačkoliv v době rozhodování tento diskriminační důvod ještě nestanovily. Na tomto místě je nutné upozornit, že státní občanství je v současné době rovněž diskriminačním důvodem podle antidiskriminačního zákona. Státní občanství jako diskriminační důvod je možné i podle čl. 3 odst. 1 Listiny a čl. 14 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „Úmluva“), neboť ani jeden z těchto dokumentů neobsahuje taxativní výčet diskriminačních důvodů. Nápomocná může být judikatura Evropského soudu pro lidská práva, který opakovaně prohlásil porušení zákazu diskriminace podle čl. 14 Úmluvy na základě občanství [viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. září 1996 ve věci Gaygusuz proti Rakousku (č. 17371/90), rozsudek ze dne 18. února 2009 ve věci Andeyeva proti Lotyšsku (č. 55707/00) nebo rozsudek ze dne 30. září 2009 ve věci Koua Poirrez proti Francii (č. 40892/98)].

A další závěry Ústavního soudu v nálezu sp. zn. **II. ÚS 3212/18**, kterým bylo rozhodnuto o ústavní stížnosti proti výše uvedenému rozsudku Nejvyššího správního soudu.

24. V této věci byla stěžovateli uložena pokuta podle § 6 zákona o ochraně spotřebitele, podle kterého „[p]rodávce nesmí při prodeji zboží nebo poskytování služeb spotřebitele diskriminovat.

¹⁵ A s cizími státními příslušníky může být skutečně zacházeno jinak. Česká republika například nemusí cizincům – občanům některých států – umožnit vstup do země nebo vstup podmiňuje získáním víza. Mohou existovat odlišná pravidla pro nabývání určitého majetku nebo zastávání určitých funkcí.

¹⁶ Na počátku tohoto případu byla pokuta uložena Českou obchodní inspekcí podnikateli, který podmiňoval poskytování ubytovacích služeb občanům Ruské federace podpisem čestného prohlášení, že nesouhlasí s okupací Krymu. Správní soudy v tomto rozhodnutí rozhodly, že pokuta byla uložena v souladu se zákonem, neboť se jednalo o neoprávněnou diskriminaci občanů Ruské federace. Toto rozhodnutí bylo později zrušeno Ústavním soudem, avšak ze zcela jiného důvodu. Ústavní soud se ztotožnil s Nejvyšším správním soudem v tom, že může docházet k diskriminaci na základě státního občanství. Dospěl však k závěru, že v této konkrétní situaci (Rusové mohli podepsat čestné prohlášení nebo vyhledat ubytování či stravovací služby v jakémkoli jiném hotelu v regionu, který takové úkony nevyžadoval) má přednost právo podnikatele na projev (prezentovat své politické názory na okupaci Krymu a porušení mezinárodního práva, zejména vůči Rusům).

Většinu závěrů Nejvyššího správního soudu při výkladu tohoto ustanovení považuje Ústavní soud za správné a kvalita argumentace je výrazně nadstandardní. Rozdílnost názorů Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu spočívá „pouze“ v hodnotách, tj. v rozdílném akcentu na některé základní hodnoty. **Ústavní soud se proto plně ztotožňuje s obecnou zásadou, že k porušení principu rovnosti dochází, pokud je s různými subjekty ve stejné nebo obdobné situaci zacházeno rozdílně, aniž by pro rozdílný aprobační postup existovaly objektivní a rozumné důvody, tj. pokud rozdílné zacházení nesleduje legitimní cíl a pokud použité prostředky nejsou přiměřené cíli.** Nejvyšší správní soud rovněž učinil správný závěr, že absence kritéria státního občanství jako zakázaného diskriminačního důvodu v antidiskriminačním zákoně (§ 2 odst. 3) **neznamená, že nelze diskriminovat právě z tohoto důvodu.** O diskriminaci se může jednat, pokud je s cizincem zacházeno odlišně s vysvětlením, že jde o cizince, ale toto rozlišování nemá oporu v zákoně (viz též Boučková/Havelková/Koldinská/Kühn/ Kühnová/Whelanová: Antidiskriminační zákon. Komentář, I. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, str. 59). Ústavní soud také plně respektuje „test diskriminace“ vyplývající z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (viz např. Bobek/Boučková/Kühn (eds.): Rovnost a diskriminace. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů: C. H. Beck, 2007, str. 163), podle kterého při posuzování stížností podle čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod soud posuzuje, zda: (1.) namítané porušení čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je v rozporu se zákonem. 14 spadá do působnosti jiných práv zaručených Úmluvou (test působnosti), (2.) pokud došlo k rozdílnému zacházení, (3.) sledovalo dané zacházení legitimní cíl, (4.) byla přijatá opatření přiměřená legitimnímu cíli (test proporcionality) a konečně zda (5.) rozdílné zacházení přesáhlo meze volné úvahy státu. Je – mimo jiné – jasné, že ne každé rozdílné zacházení se považuje za diskriminaci, ale pouze tehdy, pokud není racionálně vysvětleno.

Jak také vyplývá z konstantní judikatury, Ústavní soud při posuzování, zda napadené opatření vedlo k diskriminaci, používá následující test přímé diskriminace. Jako jeden z mnoha příkladů viz bod 45. nálezu Pl. ÚS 31/13 nebo citovanou starší judikaturu Ústavního soudu či Evropského soudu pro lidská práva.

45. Pro posouzení, zda došlo k nerovnému zacházení se stejnými nebo srovnatelnými jednotlivci nebo skupinami, používá Ústavní soud test přímé diskriminace, který se skládá z následujících otázek: **1. Existují srovnatelní jednotlivci nebo skupiny; 2. Je s nimi zacházeno rozdílně na základě některého ze zakázaných důvodů; 3. Je toto rozdílné zacházení na úkor dotčeného jednotlivce (tím, že mu ukládá břemeno nebo odepírá nějaké dobro); 4. Je toto rozdílné zacházení ospravedlnitelné, tj. sleduje legitimní zájem a) je přiměřené?** [viz náleze ze dne 16. října 2007 sp. zn. Pl. ÚS 53/04 (N 160/47 SbNU 111; 341/2007 Sb.), čl. 29; náleze ze dne 30. dubna 2009 sp. zn. II. ÚS 1609/08 (N 105/53 SbNU 313), ve znění usnesení ze dne 9. července 2009, sp. zn. II. ÚS 1609/08; náleze ze dne 1. prosince 2009, sp. zn. Pl. ÚS 4/07 (N 249/55 SbNU 397; 10/2010 Sb.); náleze ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10 (44/2014 Sb.), dostupný též na <http://nalus.usoud.cz>, čl. 34, rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. listopadu 2007 ve věci č. 57325/00 - D. H. proti České republice; rozsudek velkého senátu

Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. března 2010 ve věci č. 42184/05 - Carson proti Spojenému království, čl. 61]. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva rovněž vyplývá, že odlišné zacházení vyplývá i z jeho odůvodnění. Zatímco rozdílné zacházení z důvodu rasy, etnického původu, pohlaví, sexuální orientace, státní příslušnosti nebo původu dítěte je nutné předložit velmi dobré odůvodnění [viz např. rozsudek ze dne 21. června 2011 ve věci č. 5335/05 - Ponomaryov a další proti České republice. Bulharsko (státní příslušnost); výše uvedený rozsudek D. H. proti České republice (rase) nebo rozsudek ze dne 16. listopadu 2004 ve věci č. 29865/96 - Ünal Tekeli proti Turecku, článek 53 (pohlaví)], v případě jiných důvodů je přezkum Evropského soudu pro lidská práva méně intenzivní. V tomto ohledu je možné doplnit pátý krok testu přímé diskriminace, tj. rozlišit míru „podezření“ na důvod odlišného zacházení, která určuje intenzitu soudního přezkumu ze strany soudu (nález sp. zn. Pl. ÚS 49/10, čl. 34).

ČÁST 3 – SHRUTÍ POSTUPU VZDÁNÍ SE OBČANSTVÍ RUSKÉ FEDERACE

Dne 19. března 2004 Česká republika ratifikovala Evropskou úmluvu o občanství z roku 1997. Od července 2004 je tato úmluva platná na území České republiky.

Podle článku 16 uvedené úmluvy nesmí zúčastněný stát podmiňovat nabytí nebo zachování svého občanství vzdáním se jiného občanství nebo jeho ztrátou, pokud takové vzdání se nebo ztráta nejsou možné nebo je nelze rozumně požadovat.

Pro rozhodnutí o možnosti či nemožnosti vzdání se občanství nebo jeho ztráty je proto nutná analýza platných právních předpisů Ruské federace.

1. Rozhodné právo

Postup při vzdání se ruského občanství upravuje část 1 odst. 1, část 2 čl. 22, čl. 23 a další ustanovení federálního zákona ze dne 28. dubna 2023 č. 138-FZ „O občanství Ruské federace“ (dále jen **Zákon o občanství**) a „Nařízení o postupu při projednávání otázek občanství Ruské federace“ schválené výnosem prezidenta Ruské federace ze dne 22. listopadu 2023 č. 889 (dále jen **Nařízení**).

Záležitosti státního občanství spadají podle čl. 89 písm. a) Ústavy Ruské federace do kompetence prezidenta Ruské federace. Rozhodnutí o zániku státního občanství u osob mimo Ruskou federaci vydává Ministerstvo zahraničních věcí Ruska nebo diplomatické mise či konzulární úřady (část 2 článku 22, část 2 článku 23 Zákona o občanství).

Podle čl. 30 odst. 4 Zákona o občanství diplomatické mise a konzulární úřady přijímají a posuzují žádosti o vzdání se občanství Ruské federace podané ze zahraničí. Podle čl. 30 odst. 7 Zákona o občanství rozhodují o ukončení občanství Ruské federace na základě důvodů uvedených v čl. 22 odst. 1 části 1 zákona.

Kromě toho v souladu s článkem 30 odst. 9 Zákona o občanství ověřují údaje uvedené žadatelem při podání žádosti týkající se občanství Ruské federace a předložené doklady a v případě potřeby si vyžádají a získají od příslušných státních orgánů a organizací další informace, včetně údajů, které tvoří bankovní, daňové nebo jiné zákonem chráněné tajemství.

Podle odstavce 94 Nařízení diplomatické mise a konzulární úřady Ruské federace v rámci svých pravomocí rozhodují o žádostech na základě výsledků kontroly informací obsažených v žádostech a spolu s nimi předložených dokumentů a jejich souladu s důvody, požadavky a podmínkami stanovenými federálním zákonem, včetně kontrol prováděných Ministerstvem vnitra Ruska nebo jeho územními orgány, jakož i kontrol prováděných Federální bezpečnostní službou Ruska (odstavec 96 Nařízení).

Žádosti, o nichž je rozhodování svěřeno do působnosti diplomatických misí a konzulárních úřadů Ruské federace, a které jsou podány ze zahraničí, zasílají diplomatické mise a konzulární úřady Ruské federace Ministerstvu zahraničních věcí Ruska za účelem organizace nezbytných kontrol prováděných Ministerstvem vnitra Ruska, jeho územními orgány a Federální bezpečnostní službou Ruska (odstavec 98 Nařízení).

V případě zjištění skutečností nasvědčujících existenci důvodů pro zamítnutí žádosti o vzdání se občanství Ruské federace podle čl. 23 části 4 odst. 1 a 3 federálního zákona zašle Federální bezpečnostní služba Ruska a územní bezpečnostní orgány závěr o této skutečnosti orgánu odpovědnému za záležitosti občanství Ruské federace, z jehož území byla žádost podána, spolu s příloženými dokumenty k ověření (odstavec 104 Nařízení).

Rozhodnutí o zamítnutí žádosti přijímají orgány odpovědné za otázky státního občanství Ruské federace s ohledem na výsledky provedených kontrol, a to i na základě informací získaných v písemné a/nebo elektronické podobě ze státních informačních systémů a zdrojů, od státních orgánů, organizací a žadatelů, jakož i s ohledem na stanovisko orgánu, jehož souhlas je nezbytný pro přijetí rozhodnutí ve věcech státního občanství Ruské federace v souladu s požadavky federálního zákona (odstavec 119 Nařízení).

Státní občanství Ruské federace zaniká dnem vydání příslušného rozhodnutí orgánem příslušným ve věcech státního občanství Ruské federace (část 5 článku 39 Zákona o občanství).

2. Výjimky

Podle části 4 článku 23 Zákona o občanství není vzdání se občanství Ruské federace povoleno pro určité kategorie osob, které jsou uvedeny níže.

2.1. Fyzické osoby, které mají vůči Ruské federaci, subjektu Ruské federace nebo obecnímu útvaru nesplněný závazek stanovený federálním zákonem, zákonem subjektu Ruské federace nebo normativním právním aktem zastupitelského orgánu obecního útvaru, týkající se placení cla, daní, poplatků nebo pokut, nebo jakýkoli jiný závazek, který nebyl splněn vůči Ruské federaci, jak je stanoveno federálním zákonem, se nemohou vzdát občanství.

Jak je patrné z tohoto ustanovení, seznam důvodů pro odmítnutí vzdání se občanství je otevřený a neurčitý, neboť seznam „závazků vůči Ruské federaci“ může být doplněn nově přijatými federálními zákony nebo výkladem stávajících federálních zákonů. V současné době mezi tyto povinnosti patří nejen povinnosti spojené s placením cel, daní, poplatků a pokut, ale také povinnost bránit vlast (vojenská povinnost).

Je důležité poznamenat, že potvrzení Federální daňové služby o neexistenci dluhu a potvrzení Federální služby soudních vykonavatelů o neexistenci exekučního řízení nejsou důkazem o neexistenci povinnosti „platit cla, daně, poplatky nebo pokuty“. Podle článku 30 odst. 9 a článku

31 odst. 2 Zákona o občanství shromažďování informací o občanech Ruské federace provádějí orgány odpovědné za záležitosti občanství získáváním stanovených informací od státních orgánů, orgánů místní samosprávy a organizací Ruské federace nebo cizích států. Konkrétně může být existence pokuty (o které žadatel nemusí vědět) zjištěna při kontrole soudních a jiných služeb nebo z jiných zdrojů, což může sloužit jako důvod pro odmítnutí vzdání se občanství Ruské federace i při přítomnosti výše uvedených potvrzení.

Jak bylo uvedeno výše, ověřování dokladů a informací provádí kromě Ministerstva vnitra také Federální bezpečnostní služba (FSB), která nesmí schválit vzdání se občanství na základě „národně bezpečnostních“ zájmů. Navíc osobám, které měly kdysi přístup ke státnímu tajemství nebo které jednoduše pracovaly v organizacích, jež FSB může považovat za „důležité“, hrozí, že se občanství odmítnou vzdát.

2.2. Fyzické osoby, proti nimž je na území Ruské federace vedeno vykonávací řízení, se nemohou vzdát občanství.

Patří sem i významné procento ruských občanů. Kromě toho tato kategorie zahrnuje také osoby, které nevyřídily exekuční řízení, když se nacházely mimo Rusko. Pro tyto osoby představuje vstup na území Ruské federace riziko, že nebudou moci vycestovat, dokud nebudou informace o exekučním řízení vymazány z registru. Vzhledem k vysoké míře kriminality v zemi a neuspokojivému fungování soudů a soudních exekutorů může vyřešení těchto problémů trvat i několik let.

Byly například zaznamenány případy exekučních řízení zahájených proti osobám se stejnými jmény, jako jsou jména jiných osob, která vyplynula z podvodných jednání. Podvodníci si často berou půjčky na jméno osoby, která se nachází v zahraničí, které nejsou splaceny, což vede k následnému vymáhání dluhů prostřednictvím soudního řízení. Například osoba z Prahy, jejíž identitu podvodníci použili k zajištění půjčky v Rusku, když byla v České republice, nemůže podvod ze zahraničí prokázat a nemůže se vrátit do Ruska, aby věc vyřešila, protože jí hrozí, že tam uvízne na několik let, dokud věc nevyřeší orgány činné v trestním řízení.

2.3. Fyzické osoby, které byly příslušnými orgány Ruské federace obviněny v trestním řízení, nebo které mají pravomocný a vykonatelný rozsudek o vině, se nemohou vzdát občanství.

Tato kategorie zahrnuje všechny osoby odsouzené za protiválečné a opoziční aktivity podle „politických“ paragrafů, jakož i osoby odsouzené podle jiných paragrafů, včetně paragrafů „teroristických“.

2.4. Fyzické osoby, které nemají občanství (státní příslušnost) cizího státu nebo záruky pro jeho získání, se nemohou občanství vzdát.

V tomto případě musí osoby bez jiného státního občanství předložit doklad o zárukách pro nabytí státního občanství České republiky. Orgány odpovědné za otázky státního občanství v Rusku však nemusí doklad vydaný v České republice jako příslib poskytnutí státního občanství uznat jako takové záruky. Důvody pro neuznání mohou být různé.

3. Postup

Postup při zpracování a předkládání žádostí a dokumentů potřebných k ukončení občanství Ruské federace upravuje „Nařízení o postupu při projednávání otázek občanství Ruské federace“, schválené výnosem prezidenta Ruské federace ze dne 22. listopadu 2023 č. 889 (dále jen „**Nařízení**“).

Podle odstavce 81 Nařízení musí občan Ruské federace, který se vzdává občanství Ruské federace a nachází se v cizím státě, předložit spolu s žádostí vypracovanou podle formuláře v příloze č. 5 Nařízení: a) doklad příslušného orgánu cizího státu potvrzující občanství (státní příslušnost) tohoto státu nebo doklad potvrzující existenci záruk pro poskytnutí občanství (státní příslušnosti) cizího státu v případě vzdání se občanství Ruské federace; b) doklady daňového úřadu Ruské federace potvrzující neexistenci daňových nedoplatků žadatele; c) doklady od exekučního orgánu Ruské federace potvrzující neexistenci neukončeného exekučního řízení proti žadateli; d) doklady potvrzující neexistenci důvodů pro uznání občana za osobu, která nesplnila vojenskou službu bez právního důvodu (u žadatelů mužského pohlaví ve věku od 18 do 30 let).

V souladu s odstavcem 83 Nařízení, spolu s žádostí o vzdání se občanství Ruské federace pro dítě, připravené v souladu s formulářem v příloze č. 6, se podává žádost o zřeknutí se občanství Ruské federace spolu s následujícími dokumenty: a) rodný list dítěte, jakož i cestovní pas dítěte (pokud dítě ke dni podání žádosti dosáhlo věku 14 let); b) osvědčení o osvojení občana Ruské federace pro dítě mladší 18 let v případě osvojení (pokud údaje o osvojení nejsou uvedeny v rodném listě dítěte); c) akt opatrovnického orgánu o jmenování poručníka nebo opatrovníka (pokud žádost podává poručník nebo opatrovník dítěte, které zůstalo bez rodičovské péče); d) doklad příslušného orgánu cizího státu potvrzující občanství (státní příslušnost) dítěte tohoto státu nebo doklad potvrzující existenci záruk pro poskytnutí občanství (státní příslušnosti) cizího státu v případě vzdání se občanství Ruské federace; e) doklad potvrzující právní důvod pobytu dítěte na území cizího státu (pokud je žádost podávána ohledně dítěte, které se nachází na území cizího státu).

Podle odstavce 86 Nařízení, pokud se dítě vzdá občanství Ruské federace současně s jedním z rodičů (osvojitelů), musí být kromě dokumentů uvedených v bodech „a“ - „d“ odstavce 83 tohoto Nařízení předložen písemný souhlas druhého rodiče (osvojitele), který je občanem Ruské federace. Tento souhlas musí být notářsky ověřen v souladu s právními předpisy Ruské federace nebo musí existovat pravomocné rozhodnutí soudu, kterým byl druhý rodič (osvojitel) prohlášen za mrtvého nebo uznán za nezvěstného nebo zbaven rodičovských práv, nebo úmrtní list druhého rodiče (osvojitele), nebo prohlášení jednoho z rodičů (osvojitelů) ve volné formě, že nemá žádné

informace o místě pobytu druhého rodiče (osvojitele), který je občanem Ruské federace, a žádné informace o námitkách druhého rodiče (osvojitele) ohledně ukončení občanství Ruské federace u dítěte.

Jak vyplývá z informací získaných z různých zdrojů, požadavky ruských konzulátů v různých zemích se mohou výrazně lišit jak v seznamu požadovaných dokumentů, tak ve formě přijímaných dokumentů.

Například na internetových stránkách Velvyslanectví Ruské federace v České republice jsou jako doklady nutné pro vzdání se občanství Ruské federace uvedeny následující dokumenty:

1. Žádost o vzdání se státního občanství na stanoveném formuláři (vyplní se na internetových stránkách <http://nation.kdmid.ru>) a vytiskne se ve dvou vyhotoveních;
2. Originály dokladů potvrzujících totožnost a státní občanství žadatele Ruské federace (platný mezinárodní pas a vnitřní pas ruského občana) + kopie stránek s osobními údaji.
3. Originál dokladu potvrzujícího právo a místo pobytu žadatele v České republice (povolení k pobytu) + kopie stránek s osobními údaji přeložené do ruštiny. Správnost překladu musí být ověřena ruským notářem nebo konzulárním úředníkem (více informací v části „Notář“);
4. Originál rodného listu + kopie;
5. Originál oddacího/rozvodového listu/osvědčení o změně jména + kopie. V případě zahraničních dokladů je vyžadována kopie s překladem do ruštiny. Správnost překladu musí být ověřena ruským notářem nebo konzulárním úředníkem (více informací v části „Notář“);
6. Diplom o vzdělání + kopie. Pokud je diplom v cizím jazyce, je vyžadována kopie s překladem do ruštiny. Správnost překladu musí být ověřena ruským notářem nebo konzulárním úředníkem (více informací v části „Notář“);
7. Tři barevné matné fotografie žadatele o rozměrech 3,5 x 4,5 cm;
8. Originál dokladu o odhlášení z místa pobytu v Ruské federaci + kopie (pokud tento údaj není uveden ve vnitřním pasu ruského občana);
9. Doklad od daňového úřadu Ruské federace potvrzující neexistenci daňových nedoplatků (potvrzení územního orgánu Federální daňové služby Ruska);
10. Doklad příslušného orgánu cizího státu o jiném občanství žadatele nebo potvrzení o možnosti udělit žadateli jiné občanství v případě vzdání se občanství Ruské federace + kopie dokladu přeloženého do ruštiny. Správnost překladu musí být ověřena ruským notářem nebo konzulárním úředníkem (více informací v části „Notář“).

V tomto seznamu není uveden doklad od orgánu výkonu rozhodnutí Ruské federace potvrzující neexistenci neukončeného exekučního řízení proti žadateli a doklady potvrzující neexistenci důvodů pro uznání občana za osobu, která nesplnila vojenskou službu bez právního důvodu, což

pravděpodobně svědčí o tom, že informace nebyly aktualizovány v souladu s požadavky nového Zákona o občanství.

Autor se dotazoval několika lidí, kteří se pokusili vzdát občanství Ruské federace. Z našich informací vyplývá, že neexistuje jednotný seznam dokladů, například ne všechna velvyslanectví vyžadují „vnitřní pas“ pro osoby starší 18 let a doklad o zrušení registrace. Liší se také přístup k potvrzením Federální daňové služby (FTS) a Federální služby soudních vykonavatelů (FSSP), přičemž některé umožňují předložení těchto dokumentů v elektronické podobě, zatímco jiné vyžadují dokumenty s modrým razítkem.

Kromě toho naše zdroje odhalily následující obtíže při shromažďování dokumentů bez návštěvy Ruska: Pro mnoho kategorií občanů, zejména pro ty, kteří nemají ruské telefonní číslo, je komunikace s úřady prostřednictvím webových stránek veřejných služeb nemožná. Webové stránky Federální služby soudních exekutorů (FSSP) nefungují mimo Rusko a existují potíže s používáním VPN. Při podávání žádostí prostřednictvím webových stránek FSSP často chybí zpětná vazba; žádosti zůstávají ve stavu „zaregistrováno“ bez jakéhokoli pokroku. Dokumenty, které žadatelé požadují zaslat na adresu mimo Rusko, nedorazí. Mohou chybět dokumenty, které je třeba předložit spolu s žádostí, nebo jsou v těchto dokumentech chyby, které je třeba opravit, což je na dálku obtížné nebo nemožné. Překonání těchto překážek do značné míry závisí na konkrétních okolnostech, například na tom, že v Rusku je osoba, která jedná jménem žadatele, a také na uvážení úřadů a úředníků. Tyto překážky lze považovat za podmíněně odstranitelné.

Kromě toho existují překážky, které nelze překonat bez návštěvy Ruska, nebo které nelze překonat vůbec:

- Absence nebo vypršení platnosti vnitřního ruského pasu, který je vyžadován několika konzuláty, včetně konzulátu v České republice (údaje o tomto dokladu jsou uvedeny v žádosti) a je vyžadován u dětí, které dosáhly věku 14 let. Vnitřní pas lze získat pouze v Rusku a tento proces trvá minimálně měsíc, během kterého je třeba vyřídit řadu dalších dokumentů pro jeho vydání.
- Absence razítka v cestovním pasu o odhlášení z vojenské evidence (příslušné potvrzení) nebo u občanů, kteří jsou povinni být na vojenské evidenci a nejsou v záloze – potvrzení občana podléhajícího branné povinnosti s poznámkou vojenského komisariátu o odkladu vojenské služby; u občanů v záloze – vojenský průkaz nebo dočasné potvrzení vydané místo vojenského průkazu. Bez návštěvy vojenského odvodního úřadu je prakticky nemožné tuto záležitost vyřešit.
- Vypršení platnosti zahraničního pasu bez možnosti (odmítnutí) vydání nového pasu osobě, která o něj žádá. Případů odmítnutí vydání zahraničního pasu osobám, které se staví proti válce a kritizují Putinův režim, přibývá. Vydání pasu je odmítáno z důvodu probíhajících trestních řízení, nesplněných „závazků“ a exekučních řízení a také svévolně, bez vysvětlení. Osoba, která zůstane bez zahraničního pasu, se nemůže vzdát pouze ruského

občanství, ale také si prodloužit trvalý pobyt v ČR. Čím déle nebudou moci Rusové získat české občanství, tím více bude v ČR osob, které změnily svůj status z legálního pobytu na pobyt bez právního důvodu.

Například respondent jménem Ilja uvádí následující: „Výjezd je komplikovaný, protože u chlapů mladších 30 let se vyžaduje potvrzení z vojenského odvodního úřadu, že vůči nim nejsou žádné pohledávky. Podal jsem žádost prostřednictvím veřejné služby, ale řekli mi, že se mám dostavit osobně na poslední evidovanou adresu (což je pro mě poněkud problematické). Nakonec jsem se musel dostavit na vojenský odvodní úřad, kde se mě ptali na můj postoj ke službě, na to, jaký mám vztah k Ukrajině, a proč jsem opustil zemi, když byla v ohrožení. Musel jsem přemýšlet, zda říct pravdu, protože by mi mohli předat povolávací rozkaz (mám kategorii A, sloužil jsem). Nakonec jsem zalhal a řekl, že mám nemocné příbuzné a potřebuji pro ně naléhavou péči. Zavolali si mě k vojenskému komisaři do Krasnodaru, kde se mě tvrdě zeptali, proč jsem odešel a jestli nejsem člověk, který by splnil svou povinnost vůči vlasti. Snažil jsem se získat toto osvědčení. Pak jsem se vrátil do Kazachstánu a předložil dokumenty na konzulát (zdá se, že konzulát se také brání před vlastními občany, a to trojímí zábranami). Naplánoval si schůzku k předložení dokumentů je samostatný příběh; po tři měsíce si každý den potvrzujete místo ve frontě a doufáte, že se na vás dostane (problém je v tom, že osvědčení mají datum platnosti, a tak jsem je musel dvakrát předělávat).“

Český občan a lékař sdělil následující:

„Od roku 2011 žiji v Praze, prošel jsem procesem ověřování lékařského diplomu a pracuji jako gynekolog. V roce 2017 jsem získal trvalý pobyt. V srpnu 2021 jsem podal doklady pro udělení českého občanství. Asi o 15 měsíců později jsem obdržel dopis z Ministerstva vnitra s žádostí o další dokumenty a v únoru 2023 jsem obdržel české občanství. Po útoku Ruska na Ukrajinu jsem se rozhodl vzdát se ruského občanství. Asi v srpnu 2023 jsem zahájil proces, který se mi dosud nepodařilo dokončit. Na první pohled se zdá, že vše není příliš složité, pokud jste v Rusku, ale bez cesty tam je to téměř nemožné. Naštěstí jsem se už v roce 2016 odhlásil z bytu v Moskvě, takže tento krok byl pro mě jednodušší; daňové potvrzení jsem si objednal online, a když někdo známý z Moskvy přijel, přivezl mi ho. V říjnu, kdy jsem si dokumenty vyzvedával, se však změnila ruská legislativa a webové stránky velvyslanectví zablokovaly možnost vyplnit žádost o vzdání se občanství. Pak se ukázalo, že podle nového zákona potřebuji také potvrzení od FSSP, které se v té době dalo získat pouze osobně. Později jsem se dozvěděl, že existuje možnost objednat si ho online, ale na webové stránky FSSP se lze dostat pouze pomocí VPN. Všechny informace jsem sbíral po kouskách z různých internetových skupin lidí, kteří chtěli odejít jako já. V únoru se konečně vyjasnilo pořadí kroků; znovu jsem si objednal daňové potvrzení (staré už bylo neplatné) a to od FSSP. Také se mi podařilo vyplnit žádost na webových stránkách velvyslanectví. Pak začala ta nejtěžší část: snaha domluvit si schůzku na velvyslanectví online. Velvyslanectví však svou práci otevřeně sabotuje. Přestože jsem měsíc a půl denně kontroloval stav schůzky, nepodařilo se mi ji

domluvit. Přiznám se, že jsem se pak uchýlil ke službám zprostředkovatelů, kteří mi slíbili, že mi schůzku domluví za 100 eur. Ani jim se to po dvou měsících každodenních pokusů nepodařilo. V červnu 2024 mi vypršela platnost pasu. Vnitřní pas nemám. Koncem května jsem proto požádal zprostředkovatele, aby mi naplánovali schůzku k podání žádosti o nový pas; naplánovali mi ji během několika dní. Z toho usuzuji, že zatímco velvyslanectví nabízí volná místa pro schůzky k vydání pasu, pro zřeknutí se pasu nikoli. V důsledku toho jsem požádal o nový pětiletý pas pouze proto, abych se mohl vzdát ruského občanství. Nedávno mi přišla zpráva, že pas je připraven, takže si ho vyzvednu a znovu objedná všechny potvrzení z Moskvy, protože ta stará jsou opět neplatná. Při tom jsem však nějak přehlédl, že jsem lékař, a dostal jsem vojenský průkaz, čímž podléhám vojenské službě až do 50 let. To se nedá zatajit, protože doklady pro zřeknutí se vojenské služby musí obsahovat můj diplom. Pro osoby podléhající vojenské povinnosti existuje další úkol: potvrzení z vojenského odvodního úřadu, které lze získat pouze osobně. Takže počkám, až mi bude padesát, což bude brzy, a pak začnu znovu shromažďovat dokumenty a hledat možnosti, jak požádat o zřeknutí se, třeba v nějaké jiné zemi."

Ruská diaspora hlásí i další problémy spojené se vzdáním se ruského občanství. Podle posledních zpráv¹⁷ ruští emigranti v Srbsku uvádějí, že jim pracovníci ruského konzulátu v Bělehradě neumožňují vzdát se ruského občanství kvůli internímu limitu 250 osob, které se ročně vzdají ruského občanství.

Obtížnost zřeknutí se ruského občanství potvrzuje i skutečnost, že před devíti měsíci vznikla petice za možnost deklarativního zřeknutí se ruského občanství: <https://www.change.org/p/свободы-заложникам-российского-гражданства>. V petici se uvádí, že mnoho politických emigrantů nemá možnost vzdát se ruského občanství a jsou rukojmími ruské vlády.

Autoři iniciativy se obrátili na celé mezinárodní společenství, OSN, hlavy států a prezidenta Ukrajiny s žádostí o vypracování postupu, který by těmto osobám přiznal právo na deklaratorní zřeknutí se ruského občanství a vydal jim nové osobní doklady, „pasy nespojené s Ruskou federací“.

4. Žadatelé o azyl

Při zvažování možnosti získání občanství pouze pro žadatele o azyl je třeba vzít v úvahu následující skutečnosti:

Osoby žádající o české občanství musí mít trvalý pobyt. Pokud se stanou žadateli o azyl, ztrácejí všechny výhody trvalého pobytu, jsou nuceni opustit zaměstnání (protože žadatelé o status uprchlíka mohou pracovat pouze šest měsíců po podání žádosti a zaměstnání musí být evidováno na krajské pobočce Úřadu práce ČR), mohou být posláni do zvláštního tábora a hrozí jim omezení při opuštění území ČR. To vše se děje bez jakékoliv záruky získání statutu uprchlíka (který je i při

¹⁷ Viz např. zde: <https://t.me/c/2413339963/1/5646>

závažných důvodech přiznán jen zřídka) a ještě méně občanství (protože kvůli těmto omezením již jedinec nesplňuje řadu podmínek pro jeho získání).

Například Sergey Sh. vybíral finanční prostředky pro ukrajinské ozbrojené síly, byl zpozorován pracovníky ruského velvyslanectví a po vypršení platnosti starého zahraničního pasu mu bylo odepřeno vydání nového. Požádal o azyl, půl roku nemohl pracovat a asi týden strávil v táboře (přestože měl bydlení a rodinu). V současné době mu nebyl trvalý pobyt prodloužen z důvodu absence zahraničního pasu a jeho žádost o status uprchlíka byla zamítnuta.

Jak ukazuje praxe, rozhodnutí o zadržení osoby za účelem následného trestního stíhání může být učiněno přímo na hraničním přechodu do Ruska. Proto osoba, která formálně nemá důvod žádat o politický azyl, čelí nebezpečí, že bude při cestě do Ruska zadržena a následně odsouzena. Například Ksenia Karelina byla během své návštěvy Ruska zadržena a odsouzena za vlastizradu za to, že darovala 50 dolarů charitativnímu fondu, a Makara Nikolaev, student z Německa, který navštívil své rodiče, byl zatčen za komentáře na sociálních sítích.

Lze tedy konstatovat, že pro většinu ruských občanů je vzdání se občanství buď nemožné, nebo vyžaduje jejich osobní přítomnost v Rusku. Navíc vzhledem k tomu, že Putinův dekret o mobilizaci nebyl odvolán a zůstává v platnosti, představuje cestování do Ruska pro osoby podléhající vojenské povinnosti nebezpečí a hrozí jim nucený odvod do bojů na Ukrajině. Mnoha lidem, kteří veřejně vystupují proti válce na Ukrajině a ruské politice, kteří darovali peníze na pomoc ukrajinským uprchlíkům nebo charitativním organizacím považovaným v Rusku za „nežádoucí“ (např. český Člověk v tísni) nebo kteří veřejně hájili práva LGBTQ či se k nim přihlásili, hrozí po návratu do Ruska také správní a trestní stíhání.

Kromě toho je třeba poznamenat, že v České republice zbývá pouze jeden konzulát v Praze, na který je velmi obtížné se objednat, stejně jako na konzuláty sousedních zemí, což proces vzdání se občanství značně prodlužuje. Kdykoli může dojít k zastavení poskytování služeb při vzdávání se státního občanství, jako se to stalo například v Estonsku. V takovém případě nelze splnit podmínky pro vzdání se občanství bez vycestování do Ruska.

Požadavek vzdát se ruského občanství jako podmínka pro získání českého občanství je tedy podmínkou, jejíž splnění v konečném důsledku nezávisí na vůli žadatelů o občanství, což je v rozporu se základními právními principy, včetně principu právní jistoty a požadavku legitimního očekávání. Je diskriminační a v právním státě by se neměla vyskytovat. Snaha o splnění tohoto požadavku v mnoha případech ohrožuje nejen svobodu, ale i život a zdraví osob usilujících o české občanství.

ČÁST 4 – TEST SOULADU POZMĚŇOVACÍHO NÁVRHU SE STÁVAJÍCÍ ÚSTAVOU

Nakonec přezkoumáme Pozměňovací návrh v souladu s testem diskriminace, pro který je třeba odpovědět na následující otázky:

- 1. Existují srovnatelné osoby nebo skupiny?**
- 2. Zachází se s nimi rozdílně na základě některého ze zakázaných důvodů?**
- 3. Je toto rozdílné zacházení v neprospěch dotčeného jednotlivce (tím, že mu ukládá břemeno nebo odepírá nějaké dobro)?**
- 4. Sleduje toto rozdílné zacházení oprávněný zájem?**
- 5. Je toto rozdílné zacházení přiměřené, tj. existuje méně intenzivní opatření, kterým by bylo možné dosáhnout stejného výsledku?**

Jak vyplývá z níže uvedené analýzy, domníváme se, že Pozměňovací návrh je příkladem zakázané přímé diskriminace a je v rozporu s ústavním pořádkem České republiky.

Existují srovnatelné osoby nebo skupiny?

Obecně platí, že zákonodárce může dvojí nebo vícenásobné občanství zakázat nebo povolit pouze v případě, že existuje mezinárodní smlouva (to platilo do 31. 12. 2013). Vzhledem k úrovni evropské integrace a míře důvěry mezi členskými státy bude snad přijatelné povolit dvojí občanství i ve vztahu k občanům jiných členských států EU.

Pozměňovací návrh však jde jinou cestou – vztahuje se výhradně na občany Ruské federace, kteří, aby na ni měli nárok, musí mít trvalý pobyt (cca 10 let) v ČR a splňovat **všechny** další podmínky pro nárok na české občanství, jako jsou:¹⁸

- jsou integrováni do české společnosti,
- nepředstavují hrozbu pro bezpečnost státu, jeho svrchovanost, územní celistvost, základní demokratické principy, životy, zdraví nebo majetek;
- nebyli trestně stíháni;
- složili zkoušku ze znalosti českého jazyka a kulturních skutečností;
- nebyli zátěží pro český sociální systém.

Se zájmem konstatujeme, že pro občany Běloruska, které podporuje Rusko ve vojenské agresi, neexistuje žádná zátěž ani komplikace v souvislosti se získáním dvojího občanství, ani žádné takové komplikace nebyly navrženy. Novela se netýká ani dalších států, které mohou představovat bezpečnostní hrozbu, jako je Sýrie, Írán, KLDR nebo Čína – např. podle výroční zprávy BIS ČR za rok 2023 z 12. září 2024¹⁹ zůstává Čína významným bezpečnostním problémem a její zpravodajská činnost v ČR je poměrně aktivní.

¹⁸ Viz § 13 a § 14 zákona o státním občanství České republiky.

¹⁹ Viz zde: <https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/>

Pozměňovací návrh ve snaze chránit bezpečnost a suverenitu České republiky zcela protichůdně opomíjí skutečnost, že mohou existovat cizinci z jiných států, kteří mohou sympatizovat s Putinovým režimem. Například v Moldavsku a dalších zemích SNS, včetně samotné Ukrajiny, je řada sympatizantů a příznivců Ruska. V Německu dokonce žije značné množství osob ruského původu, které často chovají ke své rodné zemi značný sentiment. Nikomu z nich není bráněno v získání dvojího občanství.

Pozměňovací návrh je navíc jednostranný, tj. představuje překážku pro získání dvojího občanství pro ruské občany usilující o české občanství. Neexistuje však žádná překážka, která by Čechům bránila získat ruské občanství a mít tak dvojí občanství – české a ruské.

Můžeme to ilustrovat na hypotetických příkladech.

Ruský státní příslušník, který se ve věku 9 let přestěhoval z Ruska do Prahy, má české vzdělání a ve věku 20 let chce požádat o české občanství. Je plně integrován do české společnosti, k ruskému režimu se staví velmi kriticky, nehodlá navštěvovat Rusko, aby se vyhnul vojenské službě, a nemá ani ruský vnitřní pas, který je, podotýkáme, nutný k absolvování formálního řízení o vzdání se ruského občanství. Pokud bude Pozměňovací návrh přijat, nebude si moci ponechat ruské občanství před získáním českého občanství, resp. kvůli administrativním překážkám na ruské straně nebude moci české občanství získat vůbec.

Občan českého původu, sympatizant Putinova režimu, organizuje dezinformační kampaně, aktivně podporuje ruskou agresi na sociálních sítích. Nakonec přesídlí do Ruska, aktivně spolupracuje s režimem nebo podepíše smlouvu s ruským ministerstvem obrany o účasti na „speciální vojenské operaci“. Nic nebrání tomu, aby taková osoba měla dvojí česko-ruské občanství. České zákony neumožňují, aby ho někdo zbavil českého občanství.²⁰

Lze namítnout, že tyto příklady jsou spíše výjimečné nebo neexistují, ale existují. Viz například případ Pavla Botky (volací znak „Kavkaz“), který od roku 2015 bojuje v milicích „Doněcké lidové republiky.“²¹

Zachází se s nimi rozdílně na základě některého ze zakázaných důvodů?

Podle judikatury (viz výše) lze diskriminaci na základě občanství považovat za „jiné postavení“ podle čl. 3 odst. 1 Listiny nebo čl. 14 Úmluvy.

Je toto rozdílné zacházení v neprospěch dotčeného jednotlivce (tím, že mu ukládá břemeno nebo odepírá nějaké dobro)?

Toto zvláštní pravidlo je v neprospěch dotčených osob, neboť jim ukládá další povinnost (vzdát se ruského občanství před přijetím českého).

²⁰ Čl. 12 odst. 1 Ústavy České republiky: „Nikdo nemůže být zbaven státního občanství proti své vůli“.

²¹ Viz odkaz <https://www.rferl.org/a/why-is-a-czech-firm-selling-furniture-in-separatist-controlled-donetsk-ukraine-/30686581.html>

Důsledky vzdání se ruského občanství přitom nejsou formální (na rozdíl např. od vzdání se českého občanství a získání rakouského občanství), ale mají závažné důsledky pro zaručená práva a svobody dotčeného jednotlivce.

1. Zásah do soukromého a rodinného života

Povinnost vzdát se ruského občanství znamená významný zásah do práva na soukromý a rodinný život (viz čl. 10 odst. 2 Listiny).²²

Drtivá většina Rusů žijících v České republice má rodinné příslušníky (rodiče, sourozence, dospělé děti, další příbuzné). Zpravidla se chtějí vzájemně navštěvovat, účastnit se rodinných akcí a vzájemně se podporovat.

Vzdáním se ruského občanství se žadatel stává cizincem z „nepřátelské země“, který nemá právo na vstup do Ruska a musí požádat o vízum, které mu může, ale nemusí být uděleno. V důsledku toho žadatel ztrácí právo navštěvovat příbuzné v Rusku.

To je ještě zhoršeno tím, že se žadatel nemůže setkat ani se svými příbuznými v České republice. Nařízení vlády České republiky č. 55/2024 Sb.²³ zakazuje českým konzulárním úřadům přijímat žádosti o víza od ruských a běloruských státních příslušníků. Ačkoli je obtížné toto pravidlo vymáhat, občané Ruska nemohou do České republiky vstoupit s krátkodobým schengenským vízem vydaným jiným státem.

2. Zásah do vlastnického práva

Pokud bude Pozměňovací návrh přijat, bude mít negativní dopady na vlastnické právo zaručené čl. 11 Listiny.

Ruská federace přijala řadu protisankcí v reakci na sankce přijaté EU a dalšími zeměmi po invazi na Ukrajinu.

Výnosem prezidenta Ruské federace č. 81 ze dne 1. března 2022 a výnosem prezidenta Ruské federace č. 618 ze dne 8. září 2022 byl zaveden **zvláštní postup při plnění smluv, jejichž předmětem jsou dispozice s nemovitostmi, cennými papíry nebo podíly ve společnostech, pokud je stranou této transakce osoba z „nepřátelské země“, včetně České republiky**. Podle těchto výnosů je podmínkou transakce získání souhlasu Vládní komise pro dohled nad zahraničními investicemi v Rusku.

Podle našich poznatků jsou současné podmínky pro udělení souhlasu zhruba tyto:

- (i) předložení nezávislého posudku vypracovaného znalcem;

²² Čl. 10 odst. 2 Listiny: „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života“.

²³ Celé znění zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2024-55>

- (ii) důkaz, že prodej majetku bude uskutečněn se slevou nejméně 60 % oproti ceně stanovené znaleckým posudkem;
- (iii) provést „dobrovolný“ příspěvek do ruského federálního rozpočtu ve výši 35 % ceny aktiv (a financovat tak ruský stát a jeho válečné úsilí);
- (iv) dohodnout se na splátkovém kalendáři v délce nejméně dvou let, pokud je cena placena na účet mimo Rusko.

Pro žadatele o ruské občanství to tedy znamená, že pokud se ho zřeknou, nebudou moci po neomezenou dobu libovolně nakládat se svým movitým či nemovitým majetkem nacházejícím se v Ruské federaci. Rovněž nebudou moci prodat veškerý majetek, který případně zdědili po svých příbuzných.

Sleduje toto rozdílné zacházení oprávněný zájem?

Pozměňovací návrh neobsahuje (jak je obvyklé) žádnou důvodovou zprávu, která by osvětlila myšlenky autora Pozměňovacího návrhu. V textu Pozměňovacího návrhu (§ 7x odst. 1) se uvádí, že se přijímá „*k ochraně bezpečnostních a zahraničněpolitických zájmů České republiky v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným vpádem ozbrojených sil Ruské federace.*“ To je však natolik vágní vysvětlení, že nelze očekávat, že by z něj rozumný člověk vyvodil smysluplný závěr.

Můžeme nicméně prozkoumat vyjádření předkladatele Pozměňovacího návrhu, pana Martina Exnera. Například v e-mailu, který rozeslal autorům petice proti Pozměňovacímu návrhu, uvádí následující:

„Rozhodně se tedy nejedná o žádnou kolektivní vinu ruských občanů, jde pouze o dočasné bezpečnostní opatření do doby, než se česko-ruské vztahy normalizují.

Rusko prohlašuje Českou republiku za nepřátelský stát²⁴ a vede proti České republice asymetrickou válku – provádí vlivové operace, dezinformační operace, teroristické útoky, sabotáže a další ekonomické operace. V České republice působí také velké množství ruských společností nebo společností vlastněných Rusy.

Občanství poskytuje občanům ochranu a určitá práva, ale ukládá jim také povinnosti. Například právo pracovat v bezpečnostních složkách nebo ve státních službách s přístupem k utajovaným informacím, právo volit nebo být volen atd. Povinnostmi jsou např. vojenská služba, dodržování zákonů země, loajalita ke státu. Podle ruských zákonů musí muži ve věku 18-27 let sloužit v armádě. Pokud se Rusko nachází v nepřátelském, hybridním válečném stavu, vojenská

²⁴ To je asi málo podstatné, ale v češtině se jedná o lingvistickou záležitost, která situaci zhoršuje. Ruské slovo „недружественный“ se obvykle překládá jako „nepřátelský“, což znamená jak „nepřátelský“, tak „nepřítel“. Z tohoto důvodu zní výraz „недружественная страна“ v českém překladu útočněji.

Podobné nářky psal na Facebooku²⁵ a síti LinkedIn.²⁶

Boj proti dezinformačním operacím, teroristickým útokům nebo sabotážím ze strany Ruské federace lze samozřejmě považovat za jednoznačně legitimní zájmy. Zůstává však naprosto nejasné, jak je možné zmařit teroristický útok, sabotáž nebo dezinformační kampaň tím, že se ruským žadatelům s trvalým pobytem v České republice odepře dvojí občanství. Takové činy jsou natolik závažným porušením českých zákonů, že i kdyby byly spáchány, pachatele od jejich spáchání neodradí ani jeho občanství, ani jeho absence.

Ostatně jediný (zatím známý) teroristický útok – výbuch muničního skladu ve Vrběticích – spáchali agenti ruské GRU Chepiga a Mishkin, kteří do schengenského prostoru vstoupili s falešnými moldavskými a tádžickými pasy. Pozměňovací návrh nezajistil a nezajišťuje ochranu před podobnými hrůznými činy v budoucnu.

Skutečnost, že existuje velké množství společností vlastněných Rusy, odmítáme jako naprosto nepodstatnou. Rusové mají stejné vlastnické právo a svobodu podnikání (čl. 26 Listiny) jako Češi. Velký počet společností vlastněných Rusy je způsoben tím, že se Rusové stali jednou z nejpočetnějších menšin. Navíc většina společností vlastněných Rusy (a stejně tak Ukrajinci, Bělorusy atd.) jsou nebo byly SPV založené rodinami před mnoha lety za účelem koupě bytu nebo jiné nemovitosti v době, kdy § 17 devizového zákona (č. 219/1995 Sb.) neumožňoval cizincům vlastnit nemovitosti přímo. V minulosti jim tyto společnosti také umožňovaly získat podnikatelská víza (to však již nejméně 15 let neplatí).

Po vypuknutí války bylo z České republiky staženo velké množství ruského obchodního kapitálu.

Nutnost legislativní bariéry, která by Rusům zabránila získat české občanství, není podložena ani statistikami. Přestože již stávající právní předpisy zakazují udělit české občanství osobám, které představují hrozbu pro bezpečnost státu nebo demokratický systém České republiky, podle oficiálních statistických údajů Ministerstva vnitra je poměr zamítnutých žádostí k celkovému počtu žádostí velmi nízký a neustále klesá. V roce 2019 Ministerstvo vnitra ČR vyhovělo 574 žádostem o udělení státního občanství České republiky podaným ruskými státními příslušníky a zamítlo 33 žádostí (5,4 %). V roce 2023 bylo vyhověno 1257 žádostem o udělení státního občanství a zamítnuto 29 žádostí (2,2 %). Takové statistiky zjevně neospravedlňují tak tvrdé opatření.

Je toto rozdílné zacházení přiměřené, tj. existuje méně intenzivní opatření, kterým by bylo možné dosáhnout stejného výsledku?

Domníváme se, že opatření, která Pozměňovací návrh předpokládá, nejsou přiměřená.

²⁵https://www.facebook.com/martin.exner.stan/posts/pfbid02Tdt5UJ8dfboNJqCVA79PWQtd3rhFyxeA7U7dgQxNx322uwwuy3h7G5Zk45qtduCRI?comment_id=1177903473316435&reply_comment_id=1962023150968537¬if_id=1727080803846634¬if_t=comment_mention&ref=notif

²⁶ <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7243880912524894208/>

V českém právním řádu již existuje řada pojistek, které mají zajistit, aby české občanství bylo uděleno pouze loajální a slušné osobě, jako např:

1. Zákon o státním občanství České republiky

Hlavním garantem je zákon o státním občanství České republiky.

Žádosti o udělení státního občanství České republiky lze vyhovět, pouze pokud žadatel prokáže splnění řady podmínek stanovených zákonem o státním občanství České republiky:

- rodinné, pracovní a sociální začlenění - § 13 odst. 1 zákona o státním občanství České republiky;
- **nesmí ohrozit bezpečnost státu, jeho svrchovanost a územní celistvost, demokratické základy, životy, zdraví a majetek** - § 13 odst. 2 zákona o státním občanství České republiky;
- nepřetržitý pobyt po stanovenou dobu - § 14 odst. 1 zákona o státním občanství České republiky. Jak je uvedeno výše, před podáním žádosti je obvykle vyžadováno deset let. Již samotný fakt, že žadatel strávil tuto část svého života, obvykle zaručuje značnou míru loajality k dané zemi a vytvoření pevných vazeb k ní;
- znalost českého jazyka a kulturních skutečností - § 14 odst. 5 zákona o státním občanství České republiky;
- respektování českého imigračního práva po celou dobu pobytu - § 14 odst. 6 zákona o státním občanství České republiky;
- nezatěžování českého sociálního systému - § 14 odst. 8 zákona o státním občanství České republiky.

Jak bylo uvedeno výše, povinnou součástí řízení o udělení českého občanství je čistý trestní rejstřík a kladné vyjádření Policie ČR a zpravodajských služeb ČR. Každý žadatel je tedy již nyní prověřován zpravodajskými službami a v případě, že zpravodajské služby mají proti němu výhrady, české občanství neobdrží.

2. Zákon o ochraně utajovaných informací

Dalším důvodem, který pan Exner uvedl, je nutnost zajistit, aby ruští špioni neměli přístup ke státním službám a bezpečnostním složkám, protože po naturalizaci mohou získat přístup k utajovaným informacím.

Tuto záležitost již upravuje zákon o ochraně utajovaných informací (č. 412/2005 Sb.), který vymezuje, které osoby mohou mít přístup k utajovaným informacím (a k jakému stupni) a které nikoliv. Na rozdíl od Pozměňovacího návrhu se jedná o konkrétní, cílené a vhodné opatření k zajištění bezpečnosti utajovaných informací.

Například podle § 11 a násl. zákona může fyzická osoba získat přístup k utajovaným informacím stupně utajení Přísně tajné, Tajné nebo Důvěrné, pokud je mimo jiné držitelem příslušného

platného osvědčení. Pro jeho získání je nutné, aby dotyčná osoba byla občanem České republiky, ale také, **aby u ní nebylo zjištěno žádné bezpečnostní riziko.**

Podle § 14 odst. 2 a 3 zákona o ochraně utajovaných informací je bezpečnostním rizikem například

- závažná nebo opakovaná činnost proti zájmům České republiky;
- činnost směřující k potlačení základních práv a svobod nebo k podpoře takové činnosti;
- činnost, která může mít vliv na důvěryhodnost osoby nebo možnost jejího ovlivňování a může ovlivnit její schopnost utajovat informace nebo
- spojení s osobou, která vyvíjela činnost proti zájmům České republiky.

Z praktického hlediska je velmi nepravděpodobné, že by udělení českého občanství náhle umožnilo dvojímu česko-ruskému občanovi získat přístup k utajovaným informacím a/nebo vysokou pozici v českých státních službách nebo bezpečnostních složkách. Je těžko představitelné, že by čerstvý český občan, který si ponechal ruské občanství, má v Rusku majetek, příbuzné či jiný vliv, a je tedy citlivý na jakýkoli nátlak, mohl myslitelně získat jakoukoli bezpečnostní prověrku.

3. Hlasovací právo

Je zjevně absurdní tvrdit, že přiznání volebního práva Rusům žijícím v České republice může způsobit bezpečnostní riziko pro Českou republiku.

Co se týče volebního práva: za prvé, celkový počet udělených občanství (všech národností) v roce 2023 činil 6 453 osob. To je jednoznačně zanedbatelné číslo. Zadruhé, nejpočetnější menšinou v ČR jsou (a před válkou byli) Ukrajinci; v důsledku toho je více Ukrajinců než ruských žadatelů o české občanství.²⁷ I kdyby všichni Rusové žijící v ČR byli tvrdými stoupenci Vladimíra Putina,²⁸ Česká republika se nikdy nestane zemí sympatizující s ruským režimem, protože vždy přibudou noví voliči s přesně opačnými názory.

Co se týče práva být volen: teoreticky by osoba s dvojím občanstvím mohla získat přístup k utajovaným informacím, pokud by získala vysokou politickou funkci. Tomu však nic nenasvědčuje. V současné době v české politice nejsou (a po desetiletí nebyli) **žádní politici s ruským původem**. Rovněž lze důvodně očekávat, že za současných mezinárodních okolností by se ruské občanství setkal s nelibostí českých voličů a pravděpodobně by znemožnilo zvolení takového politika.

²⁷ V letech 2019-2023 bylo české občanství uděleno 6 049 občanům Ukrajiny a 3 976 občanům Ruska.

²⁸ Což zjevně není tento případ. Podle exit pollů z ruských prezidentských voleb získal V. V. Putin v Praze 4 % hlasů:
: <https://freerussiansglobal.cz/cs/2024/03/23/exit-poll-results-for-prague/#more-276>

5 - ZÁVĚR

Proto jsme dospěli k závěru, že novela je nejen diskriminační a neslučitelná s platnou Ústavou České republiky, ale nesplňuje ani minimální standard toho, co původní autor zamýšlel.

Vyzýváme k dalšímu nezávislému legislativnímu přezkumu tohoto návrhu a doufáme, že jsme poskytli dostatečné vysvětlení českého, ruského a mezinárodního práva a politiky, které vyvolá přezkum nejen nezbytnosti, ale i platnosti Novely.

Předkládáno s úctou.